

Ad Librum quartum Codicis:
 DE
CONTRACTI-
BVS ET REBVS
 CREDITIS,
 SEV
 DE OBLIGATIONIBVS QVÆ
 RE CONTRAHVNTVR. ET
 EARVM ACCESSIONIBVS,

IVLII PACII à BERIGA I. C. Commentarius. *Authentici Summate
 & per vero per mitley*
Accesserunt tres indices:

- I. Titulorum, eo quo explicantur ordine descriptorum.
- II. Eorundem titulorum ordine Alphabetico.
- III. Rerum & verborum in toto opere memorabilium.

Num. 48.
Cap. . 6.
Num. . 28.

*Aunque no tiene en sí del
 impresor se pur mte por por
 buclar bien unido al
 legido de sala n.º de la Compa,
 y lo firma a 1 de mayo
 del 615.*

*Por comisiõ de la A.º in
 quisiõ.*

De Bernabe de Mathe

*En la forma de la
 pragmática de 1632
 y forma por comisiõ
 del Santo officio*

Andrés Mendos

In Bibliopolio Commeliniano. *Segun el de 26 de*

Martín de

ILLVSTRISSIMO ET FORTISSIMO
 PRINCIPI AC DOMINO, DOMINO CHRIS-
 TIANO PRINCIPI ANHALTINO, CO-
 MITI ASCANIAE, DOMINO SURVESTA, ET
 BERNBURGI, &c. Domino suo
 Clementissimo.

QVOTIESCVM QVE animum ab horum temporum miserijs auocare, atque ad meliores cogitationes traducere aueo, Princeps Illustrissime; toties vel ad Musarum secessus & praestantium in omni literatura virorum libros euoluendos confugio, vel heroicarum Tuae Celsitudinis virtutum contemplationi non sine admiratione, quae praesentium malorum obliuionem affert, indulgeo. Inde Tuae Celsitudinis facta cum illorum praeceptis comparans: atque interea pulcherrimam symphoniam animaduertens, si ratio temporum pateretur, dubitare cogerer, ipsene ex eorum praescripto viuas, an ipsi ex Tuae celsitudinis praeclaris illustribusque actionibus ideam honorum scriptis suis repraesentarint. Quod enim hoc seculo rarissimum, ac propemodum miraculo est, ut militaris fortitudo cum politiori sapientia coniuncta reperitur, & utraque vetustissimo generis ac prosapiae splendori accedat, adeo in T. C. est conspicuum, & in huius aetatis tenebris fulget, ut vereri non debeam, ne cui videar haec assentationis causa, à qua semper quam longissimè abfui, praedicare. Verum tamen fortia tua facta, deq. literarum studijs & Musarum cultoribus merita in praesentia recensere non institui. quippe quae non hominis scholastici, omnis generis & penè omnis lingua scriptorum lectione stylium potius conturbantis, quam iusta exercitatione atque imitatione exornantis, sed eloquentissimi alicuius viri Ciceronianam Demosthenicamque facundiam emulantis, studium atque industriam requirunt. Bellicorum sanè tuorum facinorum grauitas, styli mei tenuitatem premeret. politicorum consiliorum recondita prudentia, meum captum fugeret: omnium virtutum fulgor, ingentis meae aciem perstringeret. Quemadmodum enim caelestium motuum harmonicum sonum, si Pythagoreis credimus, crassus hominum auditus percipere nequit: sic ego Tuae Celsitudinis laudes vix cogitatione complecti possam, tantum abest ut decenti oratione eas persequi & illustrare valeam. Cum igitur id, quod, si possem, maximè vellem, meas vires superare intelligerem, nihilòque minus summo desiderio flagrarem Tuae Celsitudini deuinctum ac deuotissimè animum ostendendi: omnia mente circumspiciant, nulla ratio expeditior visa est, quam ea, de qua, cum adhuc essem Heidelbergæ, consilium cepi. Cum enim publicè Illustrissimo & Potentissimo Principi ac Domino, Domino FRIDERICO Comiti Palatino ad Rhenum, S. R. I. Electori, &c. Tuaeque Celsitudini, & Amplissimo Academico senatui cum demissa atque officiosa gratiarum actione solemniter valedicerem: praeterea ne ex eorum animis, quorum memoriam nulla unquam obliuione deleri patiar, penitus esstuerem, aliquid offerre singulis ex museo nostro statueram, quod apud eos meam erga ipsos obseruantiam, cultum, obsequium, testari perpetuo posse mihi videbatur. Itaque tunc Illustrissimè Tuae Celsitudini hanc meam ad Quartum Imperialis Codicis de obligationibus quae re contrahantur, earumque a secessionibus commentarium, difficilimas & ad fori quoque praxim vtilissimè ac iuris quaestiones continentem, & quantum in me fuit, elucidantem, cuius bona pars mei ex Germania discessus tempore excussa erat, propensissimo animo destinaueram. Sed cum admonitionibus & flagitationibus urgentibus commotus, maturius quam constitueram, Germaniam reliquerim, & libri editio ante hanc diem perfici non poterit: nunc tandem absolutum opus Tuae Celsitudinè, qua par est, reuerentià offero, demissè rogans, ut qua humanitate & clementià me publicè orantem audire dignata est, eadem pro

IVL. PACII A BERIGA I. C.
DE REBUS CREDITIS, SEV DE
OBLIGATIONIBVS QVÆ RE CONTRAHVN-
TVA, ET EARVM ACCESSIONIBVS, AD LI-
brum Quartum Codicis Commentarij.

TIT. I. DE REBUS CREDITIS ET IUREIVRANDO.

Synopsis commentarij.

1	<i>Rubrica distinctio.</i>	4	<i>Quid sit iuramentum.</i>
2	<i>Partium rubricæ collatio.</i>	5	<i>Collatio diversarum definitionum iuramentum.</i>
3	<i>Ratio inscriptionis, De rebus creditis.</i>	6.7	<i>Cur hoc loco agatur de iureiurando.</i>

COMMENTARIVS.

HIVS rubricæ partes duæ sunt, prior de rebus creditis, posterior de iureiurando. quæ duo coniunguntur hoc loco, vt & apud Paulum lib. 2. Senten. tit. 1. in Pandectis autem separantur: cum è contracto in Digestis coniungantur rubrica De rebus creditis & rubrica Si certum petatur, quæ hoc libro quarto sejunctæ sunt. Porro huius nostræ rubricæ interpretatio quatuor questionibus absoluetur. **¶**Primum quæro, quodnam sit discrimen primæ & secundæ partis huius rubricæ. Respondeo priorem partem esse generalem, & sub se completi sequentes rubricas huius quarti libri, vt genus sub se complectitur species: (hoc enim libro explicatur varia genera contractuum, q̄ omnia cõtinetur sub tit. de reb⁹ creditis, præsertim q̄ re p̄ficiuntur. D. de reb. cred. l. 1.) alteram verò partem esse propriam huius tituli. Nec nouum est, vt Iustiniani compositores generali rubricæ statim subiiciant particularem, vt D. de pignoribus & hypothecis & qualiter ea contrahantur, nam in sequentibus quoq; titulis agitur de pignoribus & hypothecis. sed eius tituli propria expositio est, qualiter pignus aut hypotheca contrahatur.

¶Secundò quæro, cur hic titulus inscribatur de rebus creditis, potius quàm de rebus debitis. Respondeo rationem inscriptionis esse: quia in hoc quarto libro tractatur de contractibus, quatenus ex eis datur actio creditoribus, non quatenus datur exceptio debitoribus.

¶Tertiò quæro, quid sit iuramentum. Respondeo à diuersis auctoribus iuramentum diuersis modis definiti. Ab Aristotele cap. 18. Rhetoricorum ad Alex. ita definitur, *μὲν δὲ θεῶν τῶν ἰσχυρῶν φάσις ἀναπόδεικτος*, id est, diuino numine assumpto assertio demonstratione vacans. A Cic. autem 3. de Offic. definitur affirmatio religiosa. A Clemente Alexandrino lib. vii. *ἑρμῶν, ἠμολογία καθοριστικὴ μετὰ προσπαράθεως θεῶν*, id est, confessio definitiua cum assumptione diuina. Confessionem definitiuam sic accipio: quia iuramentum, siue assertio iureiurando confirmata, definit ac tollit omnem controuersiam, omnemq; dubitationem, propter auctoritatem religionis. A Gregorio Nysseno, vt refert Antoninus Monachus sermone 114. definitur *ἄλογος πίσσιμος ἢ ἰσχυρὸν τὸν ἐλάθειν*, id est, sermo p se confirmans veritatem. In qua definitione verbum *per se*, significat, sine vlla probatione, nam iuramentum, vt Aristoteles definiuit, est assertio demonstratione vacans. A Philone autem in allegoriis, & in libro de sacrificiis, & in libro de decem verbis, definitur *μαρτυρία δὲ πρὸς πρᾶγμα μετὰ ἁμφοτέρωθεν*, id est, testificatio Dei de re controuersa. In qua definitione rem dubiam & controuersiam intelligo, non tantum si de ea iudicio contendatur, sed si quomodo cumque dubia sit, semper enim dubitatio tollitur per iuramentum. vt cum vasallus domino præstat iuramentum fidelitatis, tollitur dubitatio, & creditur vasallus facturus id quod promissit: quia se id facturum iurauit: quod non ita liquidò constaret, nisi iurasset. A Gregorio Nazianzeno in lib. definitionum ita definitur, fidei testificatio quæ sit interposito Deo. A Placentino autem & Azone definitur affirmatio vel negatio, adhibita religione. **¶**Vt has definitiones rectius conferamus, atq; earum discrimen melius intelligamus: notandum est, in iureiurando duo spectari: vnum est res, quæ confirmatur: alterum, attestatio diuini numinis, quæ eam rem confirmat, velati cum libertus iurat se operas exhibiturum patrono: aliud est pro-

enim hanc dictionem in hac significatione reperias in numero multitudinis; cuius numeri dicenda est, si legamus oportet.

De iurjurando, quod pupillus tutori suo super tutela obligatione detulit.

CONSTITUTIO IV.

Idem AA. & CC. Maximæ.

SI ad excludendam tutelæ actionem pupillus iniurandum tutori detulerit: postea eandem litem exercere non prohibetur. PP. Kal. Iul. ip[s]is IV. & III. AA. Conf.

Synopsis commentarij.

1 <i>Argumentum & Summa legis.</i> <i>Iurjurandum tutoris nō nocet pupillo, qui detulit</i> 2 <i>Quid si adolescens deferat?</i> 3 <i>Quid si tutor adhuc sit, vel esse desierit?</i> 4 <i>Quid si alij quā tutori, pupillus iniurandum detulerit?</i> 5 <i>Differentia inter deferre & dare iniurandū.</i>	6 <i>Utrum iniurandum deferente pupillo prestitum, ip[s]o iure non valeat, an ope exceptionis infirmetur.</i> 7 <i>Et cur infirmetur.</i> 8 <i>Cur tutoris auctoritas requiratur in iniurando à pupillo deferendo.</i>

COMMENTARIUS.

- 1 **H**Æc lex loquitur de iure iurando tutori delato à pupillo, & ostendit id pupillo non nocere. ¶ **Q**uæro, quid dicendum sit, si adolescens detulerit iniurandum, utrum comparatur pupillo, an diuerso iure utatur. Vulgò distinguunt inter minorem qui habet curatorem, & eum qui caret curatore. hunc aiunt deferre posse iniurandum, & delationem ab eo factam valere: illum autē nō posse, & delationem non valere; quia minor 15. annis tunc pupillo comparatur, cum habet curatorem. s. de in integr. restit. minor. l. 3. Hanc sententiam non probō: & puto delationem ab adulto factam, indistinctè valere, siue habeat curatorem, siue non habeat. hoc enim generaliter traditur in l. nam posteaquam. 9. §. si minor. D. de iurjur. delationem ip[s]o iure valere, adeo ut minor egeat restitutione in integrum contra iurjur. prestitum. Quod confirmari potest hac ratione: quia iniurandū habet vim solutionis. D. eod. l. iniurandum etiam. 17. & l. in duob. 18. §. 1. in solutione autem hoc iure utimur: id est, solutio liberat debitorem minoris: sed minor ex iusta causa potest in integrum restitui. D. de minorib. l. ait prætor. 7. §. sed etsi. Nec mouet argumentum, quod Doctores sumunt ex d. l. 3. s. de in integr. restit. minor. quoniam ea lex ad adultum, qui curatorem habet, pupillo comparat, non generaliter, nec in omnibus causis, sed in rebus alienandis. Quod autem in alijs casibus minor habens curatorem non comparatur pupillo, facile ostendi potest: quia pupillus sine tutore non obligatur: pubes autem licet habeat curatorem, tamen eo quoque non auctore obligatur. Instir. de auct. tut. in pr. D. de verb. obligat. l. puberes. 101. sed hac de re alibi plura. ¶ **S**ecundò quæro, quomodo tutoris verbum accipi debeat, id est, utrum debeamus intelligere eum fuisse tutorem tunc temporis cum iniur. ei deferretur, an olim fuisse tutorem, sed esse desisse. Si dicamus eum non fuisse am plius tutorem: decisio huius legis absurda erit: quia tutela finitur pubertate: ideoque non pupillus, sed pubes defert iniurandum, si ita explicemus. Quod si dicamus eum adhuc fuisse tutorem: alterum dubium occurret: quia iuratum proponitur de actione tutelæ, quæ non nascitur nisi tutelâ finitâ. D. de tut. & rationib. distr. l. 4. Quomodo igitur hanc legem exponemus? Existimo ad utrumq; casum eam posse ac debere accommodari: quia verba sunt generalia, ut facile complectantur utrumque casum: hoc est, siue durante tutela pupillus detulerit iniurandum tutori ad excludendam actionem tutelæ futuram, id est competituram; siue tutela iam finita, & actione tutelæ iam orta, fortasse etiam intentata, pupillus detulerit iniurandum tutori: dicendum est, delationem non valere, & iniurandum non esse seruandum contra pupillum. Fieri autem potest, ut tutela finita sit ante pubertatem: veluti quia tutor datus fuerat ad tempus, aut quia remotus fuit tamquam suspectus, aut alijs huiusmodi casibus, quibus contingere potuit, ut constitutus adhuc in potestate tutelari, detulerit iniurandum ei qui tutor fuerat, ac tenebatur actione tutelæ. ¶ **T**ertiò, quia lex ponit iniurandum esse delatū tutori, quæro, an idem iuris sit, & omnino quid dici debeat, si pupillus alij quā tutori detulerit iniurandum. Respondeo, cū pupillus extraneo iniurandū defert, distinguendum esse, aut enim defert sine tutore, aut tutore auctore. Sine tutore frustra defert. D. de iure iur. l. iniurandum quod ex con-